

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Stigmatizace lidí s duševním onemocněním a předsudky

Eva Dragomirecká a Marek Pour

XXXV. Konference sociální psychiatrie

15.-17.11.2018 Rejhotice, Loučná nad Desnou

Tato práce vznikla za podpory projektu Kreativita a adaptabilita jako předpoklad úspěchu Evropy v propojeném světě reg.č.: CZ.02.1.01/0.0/0.0/16_019/0000734 financovaného z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Stigmatizace a diskriminace

STIGMA - postoje a přesvědčení, které vedou k odmítání, vyhýbání se nebo strachu z těch, kteří jsou vnímáni jako odlišní

DISKRIMINACE - jednání v důsledku těchto stigmatizujících postojů a přesvědčení, které omezuje člověka v jeho právech a životních příležitostech

Tři složky stigma

- 1) problém znalostí – *nevědomost*
- 2) problém postojů – *předsudek*
- 3) problém chování - *diskriminace*

Thornicroft 2007, 2011

Stigmatizace zasahuje

- lidi s duševním onemocněním
 - rodiny a lidi jim blízké
 - zaměstnavatele
 - odborníky, služby a obor
-
- Stigma je největší překážkou v poskytování efektivní psychiatrické péče v komunitních zařízeních

WHO, The World Health Report, 2001

Co ovlivňuje předsudky/diskriminaci

OBECNĚ

- pohlaví, věk, vzdělání, etnicita, příjem – nejednoznačné
- meziskupinová úzkost, fyziologická odezva
- základní osobnostní faktory (Big Five)
- autoritářská osobnost (konzervatismus, tradicionalismus)
- sociálně ekonomická deprivace (vyloučené lokality)
- kulturní rozdíly (podpůrné „klíma“)

VE VZTAHU K LIDEM S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

- osobní kontakt
- informovanost, obeznámenost s nemocí
- vnímání lidí s duševním onemocněním, kauzální atribuce
- empatie
- profese

Měření stigmatizace

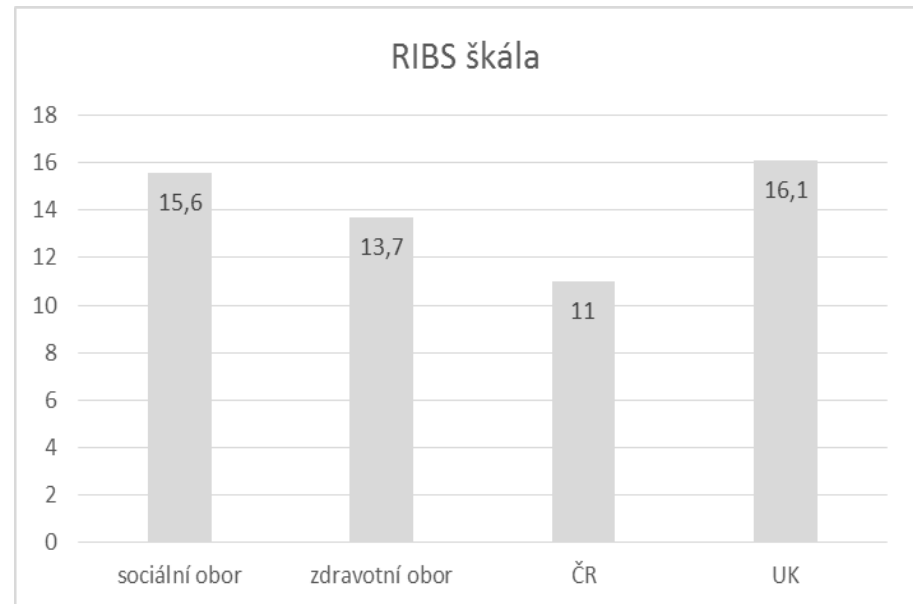
DOTAZNÍK ZAMÝŠLENÉHO JEDNÁNÍ RIBS (*Reported and Intended Behaviour Scale*, Evans-Lacko et al., 2011)

4 položky zamýšleného/budoucího jednání:

- Do budoucna by mi nevadilo žít společně s někým, kdo má psychické onemocnění.
- Do budoucna by mi nevadilo pracovat společně s někým, kdo má psychické onemocnění.
- Do budoucna by mi nevadilo bydlet v sousedství někoho, kdo má psychické onemocnění.
- Do budoucna by mi nevadilo přátelit se s někým, u koho se objevilo psychické onemocnění.

Hodnoceno na 5ti bodové škále od „rozhodně nesouhlasím“ po „rozhodně souhlasím“

Tvoří skór 4 -20 (20 = se všemi výroky rozhodně souhlasím)

Vztah sociální distance k individuálním charakteristikám u české populace

- FF UK, sběr dat listopad 2017, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR
- omnibusové šetření kvótního výběrového souboru ČR 18+ (N = 956, 86 %)
- autoři souboru otázek: Buriánek, Dragomirecká, Pour, Vinopal (2017)

CÍL: ověřit výzkumné nálezy zahraničních přehledů a českých dílčích studií

Závisí sociální distance/akceptace lidí s duševním onemocněním na sociodemografických charakteristikách, typu osobnosti či osobnostních rysech nebo zkušenostech?

VYUŽITÍ: osvěta, destigmatizační intervence, příprava veřejnosti na deinstitucionalizaci

Ti, kteří se bojí/distancují

V ČEM SE NELIŠÍ

- pohlaví, věk, vzdělání (0,06)
- velkoměsto, velikost obce
- příslušnost k církvi
- sociální třída, nezaměstnanost, změna finanční situace
- průměrný příjem
- účast ve volbách, na demonstracích
- oběť trestného činu v posledních letech/poslední rok
- autoritářství (skór...)
- BIG FIVE: extraverze, otevřenost, přívětivost, spolehlivost (0,07)

Ti, kteří se bojí/distancují

VÝZNAMNÝ ROZDÍL

- (častěji) nežije s partnerem
- nezájem o politiku
- BIG FIVE: neuroticismus
- vyšší potřeba jistoty
- považuje za přijatelné: projevy odporu vůči cizincům nebo jiným etnikům
- je pro (výrazné) snížení počtu migrantů v ČR
- migraci považuje za klíčový problém pro volby
- nepovažuje za důležitou osobní odpovědnost jedince
- domnívá se, že rozdíly mezi lidmi se zvětšují
- **méně často osobní zkušenost s člověkem s duševním onemocněním**

Prediktory vyšší akceptace (RIBS skór)

- přátelství s člověkem s duševním onemocněním
- jakákoli osobní zkušenost s člověkem s duševním onemocněním
- (vyšší příjem)
- (má partnera)
- emoční stabilita (nižší skór faktoru neuroticismus)
- pozitivnější postoj k migraci
- nedomnívá se, že se rozdíly mezi bohatými a chudými stále zvyšují
- vyjadřování odporu vůči cizincům a jiným etnikům není přijatelné

Souhrn

- žádný/minimální vliv demografických charakteristik
- slabý vliv osobnostních faktorů
- podstatný vliv osobní zkušenosti
- koreluje s postojem vůči migraci a sociální nerovnosti

Diskriminující postoje nelze přičíst osobnostním zvláštnostem (autokratická osobnost), jsou sdílené a tolerované běžnou populací

→ široký prostor pro osvětu

A co pomáhá změnit předsudky?

- musí být příležitost k osobnímu kontaktu
- je nutný kontakt s nestereotypními jedinci
- zúčastnění musejí mít rovnoprávné postavení
- kontakt mezi skupinami musí být podporován společností
- měla by existovat příležitost ke spolupráci

zrušit dělení na „oni“ x „my“